

| | | |
|------------------|--------------|---------|
| НАРОДНО СЪБРАНИЕ | | |
| Вх. No | 070 - 00 - 1 | |
| Дата | 02, 09 | 2020 г. |

ДО
Г-ЖА ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

20
14

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 159, ал. 1 във връзка с чл. 158, т. 1 от Конституцията на Република България и чл. 76, ал. 1 от ПОДНС внасяме проект на Конституция на Република България с мотиви към него.

Молим, проектът да бъде представен за разглеждане и гласуване съгласно установения ред.

ВНОСИТЕЛИ:

Даниел Корняков
Красимир Велков

Емил Кривошев

Александър Ненков

Красимир Ципов

Анна Александрова

Даниела Савейшева

Ирена Димова

Венета Савейшова

Венета Савейшова
Деспислава Анастова

ЕВГЕНИЯ АНГЕЛОВА

Даниел Б. Петров
Красимир Кривошев

Георги Хисев
Минчо Мачев
Досислав Дурев
Ванелинт Радев

Васил Цветков
Горислав Горисов
Иветко Поптраков
Стоименов Ивочев

Стойчо Стойков
Александр Каздрев
Александр Александров
Младен Шивков
Димитър Герев
Евгени Будинов

Радостин Точев

Владимир Велев

Влафимир Точев

Занка Зидорова-Лютрова

Занцела Димитров
Иван Стефанов Въртев

Тенколин Сирков

Валентин Николов

Андриан Радев

Борис Въртев

Александров Иванъ
Владимиръ Николаевъ
Спасъ Ганевски
Евгений Алексеевъ
Клавдия Ганева

Иванъ Васильевъ
Медора Корнева
Светлана Андеева

Ралица Додрева
Маркъ Петрова
Емилия Иванова

Викторъ Димитровъ
Закхария Димитровъ

Стефанъ Бояновъ
Миша Димитровъ
Зоя Симонова

Тамъ Захарова
Олга Захарова

Оля Геева

Леонидъ Костадиновъ

Тамъ Шензкова
Маркъ Белова

Берни Гановъ

Радомира Трапезническа

Изгезар Божинов /Шаб

Антон Станислав Антонов

Уван Тиколов Миховски

Емиа Серафимов Тонзев

Ваня Димитров Василев

Улеа Рускова Петрова

Станислав Уванов Тонев

Задраа Василев Иванов

Стефан Антонинов Антонинов

Красимир Митков Седев

Станислав Уванов Станков

Димитр Давид Иванов

Антонимир Емилов Драгов

Христо Георгиев Дуглев

Димитр Уванов Василев

Руден Петров Тонев

Давид Алексеев Христолев

Валентин Мирков Мухомеров

Мана Мухомеров Паравичев

Валери Симеонов Симеонов
Викентин Куратов Куратов

Георги Золев Золев
Петар Хр. Петров

Наржан Анастас Анастас

Борис Янков Янков -
Борис Янков Янков
Савчо Стев Анастасов

Ирискана Митев

Олимпия Крумова Хилкава
Калин Младков Белков

Релан Здравков Томев

Константин Величков Попов

Тошо Любомиров Гошиев

Пламен Дулев Нунев
Феликс Микелов Везири

Сирин Костов Рауфич

Антон Иванов Ташков

Аннен Алексей Васильевич

Сестра Анна Павловна

Мать Анна

Александр Павлович

Ульяна Карповна

Николай Павлович Александрович

Михаил Васильевич Веселов

Юрий Юрьевич

Валентин Попович

Борис Васильевич

Маргарита Маргаритовна

гос. Анна Александровна

Ваня Степанов

Александр Сидор

Мария Фёдоровна

Степан Борисов

Кристина Богдановна

Александр Александров

Варвара Георгиевна

Тереза Степановна

Велика Магдалена Курева
Симеон Георгиев Кюбурев

Елена Ангелина

Слави Невел

Дора Христова

Ангелина Цайцман

Юлиана Иванова

Пламен Христов

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

КОНСТИТУЦИЯ
на Република България

Преамбюл

Ние, народните представители от Осмото Велико Народно събрание, в стремежа си да изразим волята на българския народ,

като обявяваме верността си към националните, европейските и общочовешките ценности: свобода, мир, хуманизъм, равенство, справедливост и търпимост;

като издигаме във върховен принцип правата на личността, нейното достойнство и сигурност;

като съзнаваме неотменимия си дълг да пазим националното и държавното единство на България,

прогласяваме своята решимост да създадем демократична, правова и социална държава, която утвърждава националните ценности и традиции

за което приемаме тази

КОНСТИТУЦИЯ

Глава първа.
Основни начала

Чл. 1. (1) България е република с парламентарно управление.

(2) Цялата държавна власт произтича от народа. Тя се осъществява от него непосредствено и чрез органите, предвидени в тази Конституция.

(3) Някоя част от народа, политическа партия или друга организация, държавна институция или отделна личност не може да си присвоява осъществяването на народния суверенитет.

Чл. 2. (1) Република България е единна държава с местно самоуправление. В нея не се допускат автономни териториални образувания.

(2) Териториалната цялост на Република България е неприкосновена.

Чл. 3. Официалният език в Република България е българският.

Чл. 4. Гербът на Република България е изправен златен коронован лъв на тъмночервено поле във формата на щит. Над щита има голяма корона, първообраз на която са корони на български владетели от Втората българска държава, с пет кръста и отделно кръст над самата корона. Щитът е поддържан от два златни короновани изправени лъва, обърнати към щита от лява и дясна хералдическа страна. Те стоят върху две кръстосани дъбови клонки с плодове. Под щита върху прехвърлена през краищата на дъбовите клонки бяла лента с трикольорен кант е изписано със златни букви „Съединението прави силата“.

Чл. 5. На държавния печат е изобразен гербът на Република България.

Чл. 6. Знамето на Република България е трицветно: бяло, зелено и червено, поставени водоравно отгоре надолу.

Чл. 7. Редът, по който се полага държавният печат и се издига националното знаме, се определя със закон.

Чл. 8. Химн на Република България е песента „Мила Родино“.

Чл. 9. Столица на Република България е град София.

Чл. 10. (1) Република България е правова държава. Тя се управлява според Конституцията и законите на страната.

(2) Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободно развитие на човека и на гражданското общество.

(3) Република България участва в изграждането и развитието на Европейския съюз.

Чл. 11. (1) Конституцията е върховен закон и другите закони не могат да ѝ противоречат.

(2) Разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие.

(3) Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което не е било обявено от закона за престъпление към момента на извършването му.

(4) Международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.

(5) Всички нормативни актове се публикуват. Те влизат в сила три дни

след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок.

Чл. 12. (1) Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права.

(2) Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.

Чл. 13. Държавата отговаря за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица.

Чл. 14. Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна.

Чл. 15. (1) Въоръжените сили гарантират суверенитета, сигурността и независимостта на страната и защитават нейната териториална цялост.

(2) Дейността на въоръжените сили се урежда със закон.

Чл. 16. Изборите, националните и местните референдуми се произвеждат въз основа на общо, равно и пряко изборително право с тайно гласуване.

Чл. 17. (1) Политическият живот в Република България се основава върху принципа на политическия плюрализъм.

(2) Нито една политическа партия или идеология не може да се обявява или утвърждава за държавна.

(3) Партиите съдействат за формиране и изразяване на политическата воля на гражданите. Редът за образуване и прекратяване на политически партии, както и условията за тяхната дейност се уреждат със закон.

(4) Не могат да се образуват политически партии на етническа, расова или верска основа, както и партии, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт.

Чл. 18. (1) Сдруженията на гражданите служат за задоволяване и защита на техните интереси.

(2) Сдруженията на гражданите, включително синдикалните, не могат да си поставят политически цели и да извършват политическа дейност, присъщи само на политическите партии.

Чл. 19. (1) Вероизповеданията са свободни. Свободата на вярата и на вероизповеданията са неприкосновени.

(2) Религиозните институции са отделени от държавата.

(3) Традиционна религия в Република България е източноправославното вероизповедание.

(4) Религиозните общности и институции, както и верските убеждения не могат да се използват за политически цели.

Чл. 20. (1) Семейството, майчинството и децата са под закрила на държавата и обществото.

(2) Държавата полага особени грижи за насърчаване на раждаемостта в съответствие с общоприетите за българското общество стандарти за просвета, култура и социализация и за подпомагане на семейството, майчинството и децата.

Чл. 21. Република България осигурява опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната.

Чл. 22 Правото на труд и достойното му упражняване се гарантират и защитават от закона.

Чл. 23. (1) Правото на собственост и на наследяване се гарантира и защитава от закона.

(2) Собствеността е частна и публична.

(3) Частната собственост е неприкосновена.

(4) Режимът на обектите на държавната и общинската собственост се определя със закон.

(5) Принудително отчуждаване на собственост за държавни и общински нужди може да става само въз основа на закон при условие, че тези нужди не могат да бъдат задоволени по друг начин и след предварително и равностойно обезщетение.

Чл. 24. (1) Подземните богатства, крайбрежната плажна ивица, републиканските пътища, както и водите, горите и парковете с национално значение, природните и археологическите резервати, определени със закон, са изключителна държавна собственост.

(2) Държавата осъществява суверенни права върху континенталния шелф и в изключителната икономическа зона за проучване, разработване, използване, опазване и стопанисване на биологичните, минералните и енергийните ресурси на тези морски пространства.

(3) Държавата осъществява суверенни права върху радиочестотния спектър и позициите на геостационарната орбита, определени за Република България с международни споразумения.

(4) Със закон може да се установява държавен монопол върху железопътния транспорт, националните пощенски и далекосъобщителни мрежи, използването на ядрена енергия, производството на радиоактивни продукти, оръжие, взривни и биологично силно действащи вещества.

(5) Условието и редът, при които държавата предоставя концесии за обектите и разрешения за дейностите по предходните алинеи, се уреждат със закон.

(6) Държавните имоти се стопанисват и управляват в интерес на гражданите и на обществото.

Чл. 25. (1) Икономиката на Република България се основава на свободната стопанска инициатива.

(2) Законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелоялната конкуренция и защитава потребителя.

(3) Инвестициите и стопанската дейност на български и чуждестранни граждани и юридически лица се закрилят от закона.

(4) Законът създава условия за коопериране и други форми на сдружаване на гражданите и юридическите лица за постигане на стопански и социален напредък.

Чл. 26. Държавата създава условия за балансирано развитие на отделните райони на страната и подпомага териториалните органи и дейности чрез финансовата, кредитната и инвестиционната политика.

Чл. 27. (1) Земята е основно национално богатство, което се ползва от особената закрила на държавата и обществото.

(2) Обработваемата земя се използва само за земеделски цели. Промяна на нейното предназначение се допуска по изключение при доказана нужда и при условия и по ред, определени със закон.

Чл. 28. (1) Чужденци и чуждестранни юридически лица могат да придобиват право на собственост върху земя при условията, произтичащи от присъединяването на Република България към Европейския съюз или по силата на международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, както и чрез наследяване по закон.

(2) Законът за ратифициране на международен договор по ал. 1 се приема с мнозинство две трети от всички народни представители.

(3) Режимът на земята се определя със закон.

Чл. 29. Държавата създава условия за свободно развитие на науката, образованието и изкуствата и ги подпомага. Тя се грижи за опазване на

националното историческо и културно наследство.

Чл. 30. (1) Външната политика на Република България се осъществява в съответствие с принципите и нормите на международното право.

(2) Основни цели на външната политика на Република България са националната сигурност и независимостта на страната, благоденствието и основните права и свободи на българските граждани, както и съдействието за установяване на справедлив международен ред.

Глава втора.

ОСНОВНИ ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНИТЕ

Чл. 31. (1) Български гражданин е всеки, на когото поне единият родител е български гражданин, или който е роден на територията на Република България, ако не придобива друго гражданство по произход. Българско гражданство може да се придобие и по натурализация.

(2) Лицата от български произход придобиват българско гражданство по облекчени условия и ред.

(3) Български гражданин по рождение не може да бъде лишен от българско гражданство.

(4) Гражданин на Република България не може да бъде предаден на друга държава или на международен съд за целите на наказателно преследване, освен ако това е предвидено в международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България.

(5) Българските граждани, пребиваващи в чужбина, са под закрилата на Република България.

(6) Условията и редът за придобиване, запазване и загубване на българското гражданство се определят със закон.

Чл. 32. (1) Гражданите на Република България, където и да се намират, имат всички права и задължения по тази Конституция.

(2) Чужденците, които пребивават в Република България, имат всички права и задължения по тази Конституция с изключение на правата и задълженията, за които Конституцията и законите изискват българско гражданство.

Чл. 33. (1) Чужденците, които пребивават в страната на законно основание, не могат да бъдат изгонвани от нея или предавани на друга държава против тяхната воля, освен при условията и по реда, определени със закон.

(2) Република България дава убежище на чужденци, преследвани заради техните убеждения или дейност в защита на международно

признати права и свободи.

(3) Условието и редът за даване на убежище се уреждат със закон.

Чл. 34. Всеки има право на живот. Посегателството върху човешкия живот се наказва като най-тежко престъпление.

Чл. 35. (1) Никой не може да бъде подлаган на мъчение, на жестоко, безчовечно или унижаващо отношение, както и на насилствена асимилация.

(2) Никой не може да бъде подлаган на медицински, научни или други опити без неговото доброволно писмено съгласие.

Чл. 36. (1) Всеки има право на лична свобода и неприкосновеност.

(2) Никой не може да бъде задържан, подлаган на оглед, обиск или на друго посегателство върху личната му неприкосновеност освен при условията и по реда, определени със закон.

(3) В изрично посочените от закона неотложни случаи компетентните държавни органи могат да задържат гражданин, за което незабавно уведомяват органите на съдебната власт. В срок от 24 часа от задържането органът на съдебната власт се произнася по неговата законосъобразност.

(4) Всеки има право на адвокатска защита от момента на задържането му или на привличането му като обвиняем.

(5) Всеки има право да се среща насаме с лицето, което го защитава. Тайната на техните съобщения е неприкосновена.

Чл. 37. (1) Всеки обвинен в престъпление следва да бъде предаден на съдебната власт в законно определения срок.

(2) Никой не може да бъде принуждаван да се признае за виновен, нито да бъде осъден само въз основа на неговото самопризнание.

(3) Обвиняемият се смята за невинен до установяване на противното с влязла в сила присъда.

(4) Не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието.

(5) На лишените от свобода се създават условия за осъществяване на основните им права, които не са ограничени от действието на присъдата.

(6) Наказанието лишаване от свобода се изпълнява единствено в местата, определени със закон.

(7) Не се погасяват по давност наказателното преследване и изпълнението на наказанието за престъпления против мира и човечеството.

Чл. 38. (1) Личният живот на гражданите е неприкосновен. Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име.

(2) Никой не може да бъде следен, фотографиран, филмиран, записван или подлаган на други подобни действия без негово знание или въпреки неговото изрично несъгласие освен в предвидените от закона случаи.

Чл. 39. (1) Жилището е неприкосновено. Без съгласието на обитателя му никой не може да влиза или да остава в него освен в случаите, изрично посочени в закона.

(2) Влизане или оставане в жилището без съгласие на неговия обитател или без разрешение на съдебната власт се допуска само за предотвратяване на непосредствено предстоящо или започнало престъпление, за залавяне на извършителя му, както и в случаите на крайна необходимост.

Чл. 40. (1) Свободата и тайната на кореспонденцията и на другите съобщения са неприкосновени.

(2) Изключения от това правило се допускат само с разрешение на съдебната власт, когато това се налага за разкриване или предотвратяване на тежки престъпления.

Чл. 41. (1) Всеки има право свободно да избира своето местожителство, да се придвижва по територията на страната и да напуска нейните предели. Това право може да се ограничава само със закон, за защита на националната сигурност, народното здраве и правата и свободите на други граждани.

(2) Всеки български гражданин и лице от български произход има право да се завръща в страната.

Чл. 42. (1) Изучаването и ползването на българския език е право и задължение на българските граждани.

(2) Гражданите, за които българският език не е майчин, имат право наред със задължителното изучаване на българския език да изучават и ползват своя език.

(3) Случаите, в които се използва само официалният език, се посочват в закона.

Чл. 43. (1) Свободата на съвестта, свободата на мисълта и изборът на вероизповедание и на религиозни или атеистични възгледи са ненакърними. Държавата съдейства за поддържане на търпимост и уважение между вярващите от различните вероизповедания, както и между вярващи и невярващи.

(2) Свободата на съвестта и на вероизповеданието не може да бъде насочена срещу националната сигурност, обществения ред, здравето и морала или срещу правата и свободите на други граждани.

Чл. 44. Никой не може да бъде преследван или ограничаван в правата си поради своите убеждения, нито да бъде задължаван или принуждаван да дава сведения за свои или чужди убеждения.

Чл. 45. (1) Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.

(2) Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.

Чл. 46. (1) Печатът и другите средства за масова информация са свободни и не подлежат на цензура.

(2) Спирането и конфискацията на печатно издание или на друг носител на информация се допускат само въз основа на акт на съдебната власт, когато се накърняват добрите нрави или се съдържат призови за насилствена промяна на конституционно установения ред, за извършване на престъпление или за насилие над личността. Ако в срок от 24 часа не последва конфискация, спирането преустановява действието си.

Чл. 47. (1) Всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Осъществяването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала.

(2) Гражданите имат право на информация от държавен орган или учреждение по въпроси, които представляват за тях законен интерес, ако информацията не е държавна или друга защитена от закона тайна или не засяга чужди права.

Чл. 48. (1) Гражданите, навършили 18 години, с изключение на поставените под запрещение и изтърпяващите наказание лишаване от свобода, имат право и граждански дълг да избират държавни и местни органи и да участват в допитвания до народа.

(2) Организацията и редът за произвеждане на избори и референдуми се определят със закон.

(3) Изборите за членове на Европейския парламент и участието на граждани на Европейския съюз в избори за местни органи се уреждат със закон.

Чл. 49. (1) Гражданите имат право да се събират мирно и без оръжие на събрания и манифестации.

(2) Редът за организиране и провеждане на събрания и манифестации

се определя със закон.

(3) За събрания на закрито не се изисква разрешение.

Чл. 50. (1) Гражданите могат свободно да се сдружават.

(2) Забраняват се организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които създават тайни или военизирани структури, или се стремят да постигнат целите си чрез насилие.

(3) Законът определя организациите, които подлежат на регистрация, редът за тяхното прекратяване, както и взаимоотношенията им с държавата.

Чл. 51. Гражданите имат право на жалби, предложения и петиции до държавните органи.

Чл. 52. (1) Брактът е доброволен съюз между мъж и жена. Законен е само гражданският брак.

(2) Съпрузите имат равни права и задължения в брака и семейството.

(3) Формата на брака, условията и редът за неговото сключване и прекратяване, личните и имуществените отношения между съпрузите се уреждат със закон.

Чл. 53. (1) Отглеждането и възпитанието на децата до пълнолетието им е право и задължение на техните родители и се подпомага от държавата.

(2) Жената майка се ползва от особената закрила на държавата, която ѝ осигурява платен отпуск преди и след раждане, безплатна акушерска помощ, облекчаване на труда и други социални помощи.

(3) Децата, родени извън брака, имат равни права с родените в брака.

(4) Децата, останали без грижата на близките си, се намират под особената закрила на държавата и обществото.

(5) Условията и редът за ограничаване или отнемане на родителските права се определят със закон.

Чл. 54. (1) Гражданите имат право на труд. Държавата се грижи за създаване на условия за осъществяване на това право.

(2) Държавата създава условия за осъществяване на правото на труд на лицата с физически и психически увреждания.

(3) Всеки гражданин свободно избира своята професия и място на работа.

(4) Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен труд.

(5) Работниците и служителите имат право на здравословни и безопасни условия на труд, на минимално трудово възнаграждение и на заплащане, съответстващо на извършената работа, както и на почивка и отпуск, при условия и по ред, определени със закон.

Чл. 55. (1) Работниците и служителите имат право да се сдружават в синдикални организации и съюзи за защита на своите интереси в областта на труда и социалното осигуряване.

(2) Работодателите имат право да се сдружават за защита на своите стопански интереси.

Чл. 56. Работниците и служителите имат право на стачка за защита на своите колективни икономически и социални интереси. Това право се осъществява при условия и по ред, определени със закон.

Чл. 57. (1) Гражданите имат право на обществено осигуряване и социално подпомагане.

(2) Лицата, останали временно без работа, се осигуряват социално при условия и по ред, определени със закон. Безработните трудоспособни лица, които отговарят на условията за социално подпомагане, се включват в програми за заетост по ред и при условия определени със закон. Когато тези лица не са включени в програми за заетост, те полагат общественополезен труд.

(3) Размерът на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст гарантира достойно съществуване.

(4) Старите хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, както и лицата с физически и психически увреждания, се намират под особена закрила на държавата и обществото.

Чл. 58. (1) Гражданите имат право на здравно осигуряване, гарантиращо им достъпна, безплатна медицинска помощ, и на безплатно ползване на медицинско обслужване при условия и по ред, определени със закон.

(2) Здравеопазването на гражданите се финансира от държавния бюджет, от работодателите, от лични и колективни осигурителни вноски и от други източници при условия и по ред, определени със закон.

(3) Държавата закриля здравето на гражданите и насърчава развитието на спорта и туризма.

(4) Никой не може да бъде подлаган принудително на настаняване и лечение и на санитарни мерки освен в предвидените от закона случаи.

(5) Държавата осъществява контрол върху всички лечебни и здравни заведения, както и върху производството на лекарствени продукти и медицински изделия и върху търговията с тях.

Чл. 59. (1) Всеки има право на образование.

(2) Училищното обучение до 16-годишна възраст е задължително и цели постигане на минималните стандарти за образование, за владеене на български език, за възпитание и за социализация при условия и ред, определени със закон.

(3) Основното и средното образование в държавните и общинските училища е безплатно. При определени от закона условия образованието във висшите държавни училища е безплатно.

(4) Висшите училища се ползват с академична автономия.

(5) Граждани и организации могат да създават училища при условия и по ред, определени със закон. Обучението в тях трябва да съответства на държавните изисквания.

(6) Държавата насърчава образованието, като създава и финансира училища, подпомага способни ученици и студенти, създава условия за професионално обучение и преквалификация. Тя упражнява контрол върху всички видове и степени училища.

Чл. 60. (1) Всеки има право да се ползва от националните и общочовешките културни ценности, както и да развива своята култура в съответствие с етническата си принадлежност, което се признава и гарантира от закона.

(2) Свободата на художественото, научното и техническото творчество се признава и гарантира от закона.

(3) Изобретателските, авторските и сродните на тях права се закрилят от закона.

Чл. 61. Гражданите имат право на здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи. Те са длъжни да опазват околната среда.

Чл. 62. Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.

Чл. 63.(1) Основните права на гражданите са неотменими.

(2) Не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други.

(3) При обявяване на война, на военно или друго извънредно положение със закон може да бъде временно ограничено упражняването на отделни права на гражданите с изключение на правата, предвидени в чл. 34, 35, 37, ал. 1, 2 и 3, чл. 38, ал. 1 и чл. 43.

Чл. 64. (1) Гражданите са длъжни да спазват и изпълняват Конституцията и законите. Те са длъжни да зачитат правата и законните интереси на другите.

(2) Религиозните и другите убеждения не са основание за отказ да се изпълняват задълженията, установени в Конституцията и законите.

Чл. 65. (1) Защитата на Отечеството е дълг и чест за всеки български гражданин. Измяната и предателството към Отечеството са най-тежки престъпления и се наказват с цялата строгост на закона.

(2) Подготовката на гражданите за защита на отечеството се урежда със закон.

Чл. 66. (1) Гражданите са длъжни да плащат данъци и такси, установени със закон, съобразно техните доходи и имущество.

(2) Данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват само със закон.

Чл. 67. Гражданите са длъжни да оказват съдействие на държавата и обществото в случай на природни и други бедствия при условия и по ред, определени със закон.

Глава трета. **НАРОДНО СЪБРАНИЕ**

Чл. 68. (1) Народното събрание осъществява законодателната власт и упражнява парламентарен контрол.

(2) Народното събрание има самостоятелен бюджет.

Чл. 69. Народното събрание се състои от 120 народни представители.

Чл. 70. (1) Народното събрание се избира за срок от четири години.

(2) В случай на война, военно или друго извънредно положение, настъпили по време или след изтичане на мандата на Народното събрание, срокът на неговите пълномощия се продължава до отпадането на тези обстоятелства.

(3) Избори за ново Народно събрание се произвеждат най-късно до два месеца след прекратяване на пълномощията на предишното.

Чл. 71. (1) За народен представител може да бъде избран български гражданин, който няма друго гражданство, навършил е 21 години, не е поставен под запрещение и не е осъден на наказание лишаване от свобода за престъпление от общ характер.

(2) Кандидатите за народни представители, които заемат държавна служба, прекъсват изпълнението ѝ след регистрацията си.

Чл. 72. Законността на изборите може да се оспори пред Конституционния съд по реда, определен със закон.

Чл. 73. (1) Народните представители представляват не само своите избиратели, а и целия народ. Обвързването със задължителен мандат е недействително.

(2) Народните представители действат въз основа на Конституцията и законите в съответствие със своята съвест и убеждения.

Чл. 74. (1) Народните представители не могат да изпълняват друга държавна служба или да извършват дейност, която според закона е несъвместима с положението на народен представител.

(2) Народен представител, избран за министър, прекъсва пълномощията си за времето, през което е министър. В този случай той се замества по определен от закона ред.

Чл. 75. Народните представители не носят наказателна отговорност за изказаните от тях мнения и за гласуванията си в Народното събрание.

Чл. 76. (1) Народните представители не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване освен за престъпления от общ характер, и то с разрешение на Народното събрание, а когато то не заседава - на председателя на Народното събрание. Разрешение за задържане не се иска при заварено тежко престъпление, но в такъв случай незабавно се известява Народното събрание, а ако то не заседава - председателя на Народното събрание.

(2) Разрешение за възбудяване на наказателно преследване не се изисква при писмено съгласие на народния представител.

Чл. 77. Народните представители получават възнаграждение, чийто размер се определя от Народното събрание.

Чл. 78. (1) Пълномощията на народния представител се прекратяват предсрочно при:

1. подаване на оставка пред Народното събрание;
2. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за престъпление от общ характер;
3. установяване на неизбираемост или несъвместимост;
4. смърт.

(2) В случаите на т. 1 и 2 решението се приема от Народното

събрание, а в случаите на т. 3 - от Конституционния съд.

Чл. 79. Организацията и дейността на Народното събрание се осъществяват въз основа на Конституцията и на правилник, приет от него.

Чл. 80. Народното събрание е постоянно действащ орган. То само определя времето, през което не заседава.

Чл. 81. Новоизбраното Народно събрание се свиква на първо заседание от президента на Република България най-късно един месец след избирането на Народно събрание. Ако в посочения срок президентът не свика Народното събрание, то се свиква от една пета от народните представители.

Чл. 82. (1) Първото заседание на Народното събрание се открива от най-възрастния присъстващ народен представител.

(2) На първото заседание народните представители полагат следната клетва: "Заклевам се в името на Република България да спазвам Конституцията и законите на страната и във всичките си действия да се ръководя от интересите на народа. Заклех се."

(3) На същото заседание на Народното събрание се избират председател и заместник-председатели.

Чл. 83. (1) Председателят на Народното събрание:

1. представлява Народното събрание;
2. предлага проект за дневен ред на заседанията;
3. открива, ръководи и закрива заседанията на Народното събрание и осигурява реда при провеждането им;
4. удостоверява с подписа си съдържанието на приетите от Народното събрание актове;
5. обнародва решенията, декларациите и обръщанията, приети от Народното събрание;
6. организира международните връзки на Народното събрание.

(2) Заместник-председателите на Народното събрание подпомагат председателя и осъществяват възложените им от него дейности.

Чл. 84. Народното събрание се свиква на заседания от председателя на Народното събрание:

1. по негова инициатива;
2. по искане на една пета от народните представители;
3. по искане на президента;
4. по искане на Министерския съвет.

Чл. 85. (1) Народното събрание избира от своя състав постоянни и

временни комисии.

(2) Постоянните комисии подпомагат дейността на Народното събрание и упражняват от негово име парламентарен контрол.

(3) Временни комисии се избират за проучвания и анкети.

Чл. 86. Длъжностните лица и гражданите, когато бъдат поканени, са длъжни да се явяват пред парламентарните комисии и да им предоставят исканите от тях сведения и документи.

Чл. 87. Народното събрание открива заседанията си и приема своите актове, когато присъстват повече от половината народни представители.

(2) Народното събрание приема законите и другите актове с мнозинство повече от половината от присъстващите народни представители, освен когато Конституцията изисква друго мнозинство.

(3) Гласуването е лично и явно, освен когато Конституцията предвижда или Народното събрание реши то да бъде тайно.

Чл. 88. Заседанията на Народното събрание са открити. По изключение Народното събрание може да реши отделни заседания да бъдат закрити.

Чл. 89. (1) Членовете на Министерския съвет могат да участват в заседанията на Народното събрание и на парламентарните комисии. По тяхно искане те се изслушват с предимство.

(2) Народното събрание и парламентарните комисии могат да задължават министрите да се явяват на техни заседания и да отговарят на поставени въпроси.

Чл. 90. Народното събрание:

1. приема, изменя, допълва и отменя законите;
2. приема държавния бюджет и отчета за изпълнението му;
3. установява данъците и определя размера на държавните данъци;
4. насрочва избори за президент на Република България;
5. приема решение за произвеждане на национален референдум;
6. избира и освобождава министър-председателя и по негово предложение - Министерския съвет; извършва промени в правителството по предложение на министър-председателя;
7. създава, преобразува и закрива министерства по предложение на министър-председателя;
8. избира и освобождава ръководителите на Българската народна банка и на други институции, определени със закон;
9. дава съгласие за сключване на договори за държавни заеми;
10. решава въпросите за обявяване на война и за сключване на мир;

11. разрешава изпращането и използването на български въоръжени сили извън страната, както и пребиваването на чужди войски на територията на страната или преминаването им през нея;

12. обявява военно или друго извънредно положение върху цялата територия на страната или върху част от нея по предложение на президента или на Министерския съвет;

13. дава амнистия;

14. учредява ордени и медали;

15. определя официалните празници;

16. изслушва и приема годишните доклади на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд внесени от Съдебния съвет на съдиите, за прилагането на закона и за дейността на съдилищата;

17. изслушва и приема на всеки 6 месеца докладите на главния прокурор за прилагането на закона за дейността на прокуратурата и разследващите органи, внесени от Съдебния съвет на прокурорите, както и други доклади на главния прокурор за дейността на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и реализирането на наказателната политика;

18. може да изслушва главния прокурор по въпроси, свързани с конкретни наказателни производства, след разрешение на наблюдаващия прокурор;

19. изслушва и приема доклади за дейността на органи, които изцяло или частично се избират от Народното събрание, когато това е предвидено в закон.

Чл. 91. (1) Народното събрание ратифицира и денонсира със закон международните договори, които:

1. имат политически или военен характер;

2. се отнасят до участието на Република България в международни организации;

3. предвиждат коригиране на границата на Република България;

4. съдържат финансови задължения за държавата;

5. предвиждат участие на държавата в арбитражно или съдебно уреждане на международни спорове;

6. се отнасят до основните права на човека;

7. се отнасят до действието на закона или изискват мерки от законодателен характер за тяхното изпълнение;

8. изрично предвиждат ратификация;

9. предоставят на Европейския съюз правомощия, произтичащи от тази Конституция.

(2) Законът за ратифициране на международен договор по ал. 1, т. 9 се приема с мнозинство две трети от всички народни представители.

(3) Ратифицираните от Народното събрание договори могат да бъдат

изменяни или денонсирани само по реда, посочен в самите договори, или в съответствие с общопризнатите норми на международното право.

(4) Сключването на международни договори, които изискват изменения в Конституцията, трябва да бъде предшествано от приемането на тези изменения.

Чл. 92. (1) Народното събрание приема закони, решения, декларации и обръщения.

(2) Законите и решенията на Народното събрание са задължителни за всички държавни органи, организациите и гражданите.

Чл. 93. (1) Право на законодателна инициатива имат всеки народен представител и Министерският съвет.

(2) Законопроектът за държавния бюджет се изготвя и внася от Министерския съвет.

Чл. 94. (1) Законите се обсъждат и приемат с две гласувания, които се извършват на отделни заседания. По изключение Народното събрание може да реши двете гласувания да се извършат в едно заседание.

(2) Другите актове на Народното събрание се приемат с едно гласуване.

(3) Приетите актове се обнародват в "Държавен вестник" не по-късно от 15 дни след приемането им.

Чл. 95. (1) Една пета от народните представители може да предложи на Народното събрание да гласува недоверие на Министерския съвет. Предложението е прието, когато за него са гласували повече от половината от всички народни представители.

(2) Когато Народното събрание гласува недоверие на министър-председателя или на Министерския съвет, министър-председателят подава оставката на правителството.

(3) Когато Народното събрание отхвърли предложението за гласуване на недоверие на Министерския съвет, ново предложение за недоверие на същото основание не може да бъде направено в следващите шест месеца.

Чл. 96. (1) Народните представители имат право на въпроси и на питання до Министерския съвет или до отделни министри, които са длъжни да отговарят.

(2) По предложение на една пета от народните представители по питането стават разисквания и се приема решение.

Чл. 97. (1) Народното събрание избира Сметна палата, която осъществява контрол за изпълнението на бюджета.

(2) Организацията, правомощията и редът за дейност на Сметната палата се уреждат със закон.

Чл. 98. (1) Народното събрание избира омбудсман, който се застъпва за правата и свободите на гражданите.

(2) Правомощията и дейността на омбудсмана се уреждат със закон.

Глава четвърта. ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА

Чл. 99. (1) Президентът е държавен глава. Той олицетворява единството на нацията и представлява Република България в международните отношения.

(2) Президентът се подпомага в своята дейност от вицепрезидент.

Чл. 100. (1) Президентът се избира пряко от избирателите за срок от пет години по ред, определен със закон.

(2) За президент може да бъде избран български гражданин по рождение, навършил 40 години, който отговаря на условията за избиране на народен представител и е живял последните пет години в страната.

(3) Избран е кандидатът, получил повече от половината действителни гласове, ако в гласуването са участвали повече от половината избиратели.

(4) Ако никой от кандидатите не е избран, в седемдневен срок се произвежда нов избор, в който участват двамата кандидати, получили най-много гласове. Избран е кандидатът, получил повече гласове.

(5) Изборът за нов президент се произвежда не по-рано от три месеца и не по-късно от два месеца преди изтичане на срока на пълномощията на действащия президент.

(6) Споровете относно законността на избора за президент се решават от Конституционния съд в едномесечен срок след изборите.

Чл. 101. Вицепрезидентът се избира едновременно и в една листа с президента при условията и по реда за избиране на президент.

Чл. 102. (1) Президентът и вицепрезидентът могат да бъдат преизбрани на същата длъжност само за още един мандат.

(2) Президентът и вицепрезидентът не могат да бъдат народни представители, да изпълняват други държавни, обществени и стопански дейности и да участват в ръководството на политически партии.

Чл. 103. Президентът и вицепрезидентът полагат пред Народното събрание клетвата по чл. 82, ал. 2.

Чл. 104. (1) Пълномощията на президента и на вицепрезидента се прекратяват предсрочно при:

1. подаване на оставка пред Конституционния съд;
2. трайна невъзможност да изпълняват правомощията си поради тежко заболяване;
3. при условията на чл. 110;
4. смърт.

(2) В случаите на т. 1 и 2 пълномощията на президента и вицепрезидента се прекратяват с установяване от Конституционния съд на посочените в тях обстоятелства.

(3) В случаите на ал. 1 вицепрезидентът встъпва в длъжността президент до края на мандата.

(4) При невъзможност вицепрезидентът да встъпи в длъжност правомощията на президента се изпълняват от председателя на Народното събрание до избирането на президент и вицепрезидент. В този случай в двумесечен срок се произвеждат избори за президент и вицепрезидент.

Чл. 105 Президентът на Република България:

1. насрочва избори за Народно събрание и органи на местно самоуправление и определя датата за произвеждане на национален референдум, когато за това има решение на Народното събрание;
2. отправя обръщения към народа и Народното събрание;
3. сключва международни договори в случаите, определени със закон;
4. обнародва законите;
5. утвърждава промени на границите и центровете на административно-териториалните единици по предложение на Министерския съвет;
6. назначава и освобождава от длъжност ръководителите на дипломатическите представителства и постоянните представители на Република България при международни организации по предложение на Министерския съвет и приема акредитивните и отзователните писма на чуждестранните дипломатически представители в страната;
7. назначава и освобождава от длъжност и други държавни служители, определени със закон;
8. награждава с ордени и медали;
9. дава и възстановява българско гражданство и освобождава и лишава от него;
10. предоставя убежище;
11. упражнява право на помилване;
12. опрощава несъбираеми държавни вземания;
13. наименува обекти с национално значение и населени места;
14. информира Народното събрание по основни въпроси в кръга на своите правомощия.

Чл. 106. (1) Президентът след консултации с парламентарните групи възлага на кандидат за министър-председател, посочен от най-голямата по численост парламентарна група, да състави правителство.

(2) Когато в 7-дневен срок кандидатът за министър-председател не успее да предложи състав на Министерския съвет, президентът възлага това на посочен от втората по численост парламентарна група кандидат за министър-председател.

(3) Ако и в този случай не бъде предложен състав на Министерския съвет, президентът в срока по предходната алинея възлага на някоя следваща парламентарна група да посочи кандидат за министър-председател.

(4) Когато проучвателният мандат е приключил успешно, президентът предлага на Народното събрание да избере кандидата за министър-председател.

(5) Ако не се постигне съгласие за образуване на правителство, президентът назначава служебно правителство, разпуска Народното събрание и насрочва нови избори в срока по чл. 70, ал. 3. Актът, с който президентът разпуска Народното събрание, определя и датата на изборите за ново Народно събрание.

(6) Редът за съставяне на правителство по предходните алинеи се прилага и в случаите на чл. 118, ал. 1.

(7) В случаите на ал. 5 и 6 президентът не може да разпуска Народното събрание през последните три месеца от своя мандат. Ако в този срок парламентът не може да състави правителство, президентът назначава служебно правителство.

Чл. 107. (1) Президентът е върховен главнокомандващ на въоръжените сили на Република България.

(2) Президентът назначава и освобождава висшия команден състав на въоръжените сили и удостоява с висши военни звания по предложение на Министерския съвет.

(3) Президентът възглавява Консултативния съвет за национална сигурност, чийто статут се определя със закон.

(4) Президентът обявява обща или частична мобилизация по предложение на Министерския съвет в съответствие със закона.

(5) Президентът обявява положение на война при въоръжено нападение срещу страната или при необходимост от неотложно изпълнение на международни задължения, военно или друго извънредно положение, когато Народното събрание не заседава. В тези случаи то се свиква незабавно, за да се произнесе по решението.

Чл. 108. (1) В срока по чл. 94, ал. 3 президентът може мотивирано да

върне закона в Народното събрание за ново обсъждане, което не може да му бъде отказано.

(2) Народното събрание приема повторно закона с мнозинство повече от половината от всички народни представители.

(3) Повторно приетият от Народното събрание закон се обнародва от президента в 7-дневен срок от получаването му.

Чл. 109. (1) В изпълнение на своите правомощия президентът издава укази, отправя обръщения и послания.

(2) Указите се приподписват от министър-председателя или от съответния министър.

(3) Не подлежат на приподписване указите, с които президентът:

1. възлага проучвателен мандат за образуване на правителство;
2. разпуска Народното събрание;
3. връща закон, гласуван от Народното събрание за повторно обсъждане;
4. определя организацията и реда на дейност на службите към Президентството и назначава персонала;
5. насрочва избори и референдум;
6. обнародва законите;
7. назначава служебно правителство.

Чл. 110. (1) Президентът и вицепрезидентът не носят отговорност за действията, извършени при изпълнение на своите функции, с изключение на държавна измяна и нарушение на Конституцията.

(2) Обвинението се повдига по предложение най-малко на една четвърт от народните представители и се поддържа от Народното събрание, ако повече от две трети от народните представители са гласували за това.

(3) Конституционният съд разглежда обвинението срещу президента или вицепрезидента в едномесечен срок от внасянето на обвинението. Ако бъде установено, че президентът или вицепрезидентът са извършили държавна измяна или са нарушили Конституцията, пълномощията им се прекратяват.

(4) Президентът и вицепрезидентът не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване.

Чл. 111. Президентът може да възлага на вицепрезидента правомощията си по чл. 105, т. 7, 9, 10 и 11.

Глава пета. МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Чл. 112. (1) Министерският съвет ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната в съответствие с Конституцията и законите.

(2) Министерският съвет осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общото ръководство на държавната администрация и на Въоръжените сили.

(3) Министерският съвет информира Народното събрание по въпроси, отнасящи се до задълженията, произтичащи за Република България от нейното членство в Европейския съюз.

(4) Когато участва в разработването и приемането на актове на Европейския съюз, Министерският съвет информира предварително Народното събрание и дава отчет за своите действия.

Чл. 113. Министерският съвет ръководи изпълнението на държавния бюджет; организира стопанисването на държавното имущество; сключва, утвърждава и денонсира международни договори в случаите, предвидени в закона.

Чл. 114. Министерският съвет отменя незаконосъобразните или неправилните актове на министрите.

Чл. 115. (1) Министерският съвет се състои от министър-председател, заместник министър-председатели и министри.

(2) Министър-председателят ръководи и координира общата политика на правителството и носи отговорност за нея. Той назначава и освобождава от длъжност заместник-министрите.

(3) Министрите ръководят отделни министерства освен ако Народното събрание реши друго. Те носят отговорност за своите действия.

Чл. 116. Членовете на Министерския съвет полагат пред Народното събрание клетвата по чл. 82, ал. 2.

Чл. 117. Членове на Министерския съвет могат да бъдат само български граждани, които отговарят на условията за избиране на народни представители.

Чл. 118. (1) Правомощията на Министерския съвет се прекратяват:

1. с гласуване на недоверие на Министерския съвет или на министър-председателя;

2. с приемане на оставката на Министерския съвет или на министър-председателя;

3. при смърт на министър-председателя.

(2) Министерският съвет подава оставка пред новоизбраното Народно

събрание.

(3) В случаите по предходните алинеи Министерският съвет изпълнява функциите си до избирането на нов Министерски съвет.

Чл. 119. (1) Министерският съвет може да поиска Народното събрание да му гласува доверие по цялостната политика, по програмата или по конкретен повод. Решението се приема с мнозинство повече от половината от присъстващите народни представители.

(2) Когато Министерският съвет не получи исканото доверие, министър-председателят подава оставката на правителството.

Чл. 120. (1) Членовете на Министерския съвет не могат да заемат длъжности и да извършват дейности, които са несъвместими с положението на народен представител.

(2) Народното събрание може да определя и други длъжности и дейности, които членовете на Министерския съвет не могат да заемат или извършват.

Чл. 121. Въз основа и в изпълнение на законите Министерският съвет приема постановления, разпореждания и решения. С постановления Министерският съвет приема и правилници и наредби.

Чл. 122. Министрите издават правилници, наредби, инструкции и заповеди.

Чл. 123. (1) Държавните служители са изпълнители на волята и интересите на нацията. При изпълнение на своята служба те са длъжни да се ръководят единствено от закона и да бъдат политически неутрални.

(2) Условието, при които държавните служители се назначават и освобождават от длъжност и могат да членуват в политически партии и синдикални организации, както и да упражняват правото си на стачка, се определят със закон.

Глава шеста. СЪДЕБНА ВЛАСТ

Чл. 124. (1) Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

(2) Съдебната власт е независима. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.

(3) Съдебната власт има самостоятелен бюджет.

Чл. 125. Правосъдието се осъществява в името на народа.

Чл. 126. (1) Правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища.

(2) Със закон могат да се създават и специализирани съдилища.

(3) Извънредни съдилища не се допускат.

Чл. 127. (1) Съдилищата осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи.

(2) Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон.

Чл. 128. (1) Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес.

(2) Производството по делата осигурява установяването на истината.

(3) Разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго.

(4) Актовете на правораздаването се мотивират.

Чл. 129. (1) Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.

(2) Редът за упражняване правото на защита се определя със закон.

Чл. 130. В определени от закона случаи в правораздаването участват и съдебни заседатели.

Чл. 131. Върховният касационен съд осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

Чл. 132. (1) Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.

(2) Върховният административен съд се произнася по спорове за законността на актовете на Министерския съвет и на министрите, както и на други актове, посочени в закона.

Чл. 133. (1) Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата.

(2) Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори.

Чл. 134. Прокуратурата следи за спазване на законността, като:

1. ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;
2. може да извършва разследване;
3. привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления, и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;
4. упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;
5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;
6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.

Чл. 135. Следствените органи са в системата на съдебната власт. Те осъществяват разследване по наказателни дела в случаите, предвидени в закон.

Чл. 136. (1) Съдиите, прокурорите и следователите се назначават, повишават, понижават, преместват и освобождават от длъжност от Съдебния съвет на съдиите, съответно от Съдебния съвет на прокурорите.

(2) Председателят на Върховния касационен съд и председателят на Върховния административен съд се назначават и освобождават от Съдебния съвет на съдиите за срок от пет години без право на повторно избиране.

(3) Главният прокурор се назначава и освобождава от Съдебния съвет на прокурорите за срок от пет години без право на повторно избиране.

(4) С навършване на петгодишен стаж като съдия, прокурор или следовател и след атестиране, с решение на Съдебния съвет на съдиите, съответно Съдебния съвет на прокурорите, съдиите, прокурорите и следователите стават несменяеми. Те, включително лицата по ал. 2 и 3, се освобождават от длъжност само при:

1. навършване на 65-годишна възраст;
2. подаване на оставка;
3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода или пробация за умишлено престъпление;
4. трайна фактическа невъзможност да изпълняват задълженията си за повече от една година;
5. тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт.

(5) Придобитата несменяемост се възстановява при следващо заемане на длъжността съдия, прокурор или следовател в случаите на освобождаване по ал. 4, т. 2 и 4.

(6) Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2 и 3, се назначават на ръководната длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване.

Чл. 137. (1) Съдебният съвет на съдиите се състои от 15 членове. Председателят на Върховния касационен съд и председателят на Върховния административен съд са по право негови членове.

(2) Шестима от членовете на Съдебния съвет на съдиите се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители и седем се избират пряко от съдиите по ред и при условия, определени със закон.

Чл. 138. Съдебният съвет на прокурорите се състои от 11 членове. Главния прокурор е негов член по право.

(2) Петима от членовете на Съдебния съвет на прокурорите се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители, четирима се избират пряко от прокурорите и един се избира пряко от следователите по ред и при условия, определени със закон.

Чл. 139. (1) За членове на съдебните съвети на съдиите и прокурорите, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.

(2) Мандатът на избраните членове на съдебните съвети на съдиите и на прокурорите е пет години. Те не могат да бъдат преизбрани веднага след изтичане на този срок.

(3) Мандатът на избран член на съдебните съвети на съдиите и прокурорите се прекратява при:

1. подаване на оставка;
2. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода или пробация за умишлено престъпление;
3. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година;
4. дисциплинарно освобождаване от длъжност или лишаване от право да упражнява юридическа професия или дейност.

(4) При прекратяване на мандата на избран член на съдебните съвети на съдиите и на прокурорите, на негово място в срок от шест месеца се избира друг от съответната квота, който довършва мандата.

Чл. 140. Съдебният съвет на съдиите, съответно Съдебният съвет на прокурорите:

1. приема проект на бюджет на съответните органи на съдебната

власт;

2. приема решение за прекратяване на мандата на избран член на съответния съдебен съвет при условията на чл. 139, ал. 3;

3. организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;

4. изслушва и приема съответните доклади по чл. 90, т. 16 и 17;

5. назначава и освобождава председателя на Върховния касационен съд, председателя на Върховния административен съд и главния прокурор;

6. назначава, повишава, премества и освобождава от длъжност съдиите, прокурорите и следователите;

7. прави периодични атестации на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт и решава въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост;

8. налага дисциплинарни наказания понижаване и освобождаване от длъжност на съдиите, прокурорите, следователите и административните ръководители в органите на съдебната власт;

9. назначава и освобождава административните ръководители в органите на съдебната власт;

10. решава въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт;

11. осъществява и други правомощия, определени със закон.

Чл. 141. (1) Заседанията на Съдебния съвет на съдиите се председателства от председателя на Върховния касационен съд. Заседанията на Съдебния съвет на прокурорите се председателства от главния прокурор.

(2) Министърът на правосъдието и главните инспектори може да присъстват на заседанията на съдебните съвети на съдиите и на прокурорите, като не участват в гласуването.

Чл. 142. Министърът на правосъдието:

1. предлага проекти на бюджети на съответните органи на съдебната власт и ги внася в съдебните съвети на съдиите и на прокурорите;

2. управлява недвижимите имоти на съдебната власт;

3. участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите.

Чл. 143. (1) При осъществяване на съдебната власт съдиите, прокурорите и следователите не носят наказателна и гражданска отговорност за техните служебни действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер.

Чл. 144. (1) Към съдебните съвети на съдиите и на прокурорите се

създават инспекторати, всеки от които се състои от главен инспектор и петима инспектори.

(2) Главните инспектори се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години.

(3) Инспекторите се избират от Народното събрание за срок от четири години по реда на ал. 2.

(4) Съответните главни инспектори и инспекторите могат да бъдат избирани повторно, но не за два последователни мандата.

(5) Бюджетът на инспекторатите се приема от Народното събрание в рамките на съответните бюджети на органите на съдебната власт.

(6) В съответствие със своята професионална насоченост инспекторатите към Съвета на съдиите и към Съвета на прокурорите проверяват дейността на органите на съдебната власт, без да засягат независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции. Инспекторатите извършват проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите. Главните инспектори и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона.

(7) Инспекторатите действат служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи.

(8) Инспекторатите представят годишен доклад за дейността си на съответните съдебни съвети.

(9) Инспекторатите отправят сигнали, предложения и доклади до други държавни органи, включително и до компетентните органи на съдебната власт. Инспекторатите предоставят публично информация за дейността си.

(10) Условието и редът за избиране и освобождаване на главния инспектор и на инспекторите, както и организацията и дейността на Инспекторатите се уреждат със закон.

Чл. 145. Организацията и дейността на съдебните съвети на съдиите и на прокурорите, на съдилищата, на прокурорските и на следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със закон.

Чл. 146. (1) Адвокатурата е свободна, независима и самоуправляваща

се. Тя подпомага гражданите и юридическите лица при защитата на техните права и законни интереси.

(2) Организацията и редът на дейността на адвокатурата се уреждат със закон.

Глава седма.

МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ И МЕСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Чл. 147. (1) Територията на Република България се дели на общини и области. Териториалното деление и правомощията на столичната община и на другите големи градове се определят със закон.

(2) Други административно-териториални единици и органи на самоуправление в тях могат да бъдат създавани със закон.

Чл. 148. (1) Общината е основната административно-териториална единица, в която се осъществява местното самоуправление. Гражданите участват в управлението на общината както чрез избраните от тях органи на местно самоуправление, така и непосредствено чрез референдум и общо събрание на населението.

(2) Границите на общините се определят след допитване до населението.

(3) Общината е юридическо лице.

Чл. 149. (1) Самоуправляващите се териториални общности могат да се сдружават за решаване на общи въпроси.

(2) Законът създава условия за сдружаване на общините.

Чл. 150. Орган на местното самоуправление в общината е общинският съвет, който се избира от населението на съответната община за срок от четири години по ред, определен със закон.

Чл. 151. (1) Орган на изпълнителната власт в общината е кметът. Той се избира от населението или от общинския съвет за срок от четири години по ред, определен със закон.

(2) В своята дейност кметът се ръководи от закона, актовете на общинския съвет и решенията на населението.

Чл. 152. Общината има право на своя собственост, която използва в интерес на териториалната общност.

Чл. 153. (1) Общината има самостоятелен бюджет.

(2) Постоянните финансови източници на общината се определят със закон.

(3) Общинският съвет определя размера на местните данъци при условия, по ред и в границите, установени със закон.

(4) Общинският съвет определя размера на местните такси по ред, установен със закон.

(5) Държавата чрез средства от бюджета и по друг начин подпомага нормалната дейност на общините.

Чл. 154. Областта е административно-териториална единица за провеждане на регионална политика, за осъществяване на държавно управление по места и за осигуряване на съответствие между националните и местните интереси.

Чл. 155. (1) Управлението в областта се осъществява от областен управител, подпомаган от областна администрация.

(2) Областният управител се назначава от Министерския съвет.

(3) Областният управител осигурява провеждането на държавната политика, отговаря за защитата на националните интереси, на законността и на обществения ред и осъществява административен контрол.

Чл. 156. Централните държавни органи и техните представители по места осъществяват контрол за законосъобразност върху актовете на органите на местното управление, само когато това е предвидено със закон.

Чл. 157. Общинските съвети могат да оспорват пред съда актовете и действията, с които се нарушават техни права.

Чл. 158. Организацията и редът на дейността на органите на местното самоуправление и на местната администрация се определят със закон.

Глава осма. **КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД**

Чл. 159. (1) Конституционният съд се състои от 12 съдии, една трета от които се избират от Народното събрание, една трета се назначават от президента, а една трета се избират на общо събрание на съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

(2) Мандатът на съдиите от Конституционния съд е 9 години. Те не могат да се избират повторно на тази длъжност. Съставът на Конституционния съд се обновява през три години от всяка квота по ред, определен със закон.

(3) За съдии в Конституционния съд се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, най-малко с петнадесетгодишен

юридически стаж.

(4) Съдиите от Конституционния съд избират председател на съда с тайно гласуване за срок от три години.

(5) Положението на член на Конституционния съд е несъвместимо с представителен мандат, със заемане на държавна или обществена длъжност, с членство в политическа партия или синдикат и с упражняването на свободна, търговска или друга платена професионална дейност.

(6) Членовете на Конституционния съд се ползват с имунитета на народните представители.

Чл. 160. (1) Мандатът на съдия в Конституционния съд се прекратява при:

1. изтичане на определения срок;
2. подаване на оставка пред Конституционния съд;
3. влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление;
4. фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си повече от една година;
5. несъвместимост с длъжности и дейности по чл. 159, ал. 5;
6. смърт.

(2) Конституционният съд сменя имунитета и установява фактическата невъзможност на съдиите да изпълняват задълженията си с тайно гласуване и с мнозинство най-малко две трети от всички съдии.

(3) При прекратяване на мандата на съдия от Конституционния съд в едномесечен срок на негово място се избира друг от съответната квота.

Чл. 161. (1) Конституционният съд:

1. дава задължителни тълкувания на Конституцията;
2. произнася се по искане за установяване на противоконституционност на законите и на другите актове на Народното събрание, както и на актовете на президента;
3. решава спорове за компетентност между Народното събрание, президента и Министерския съвет, както и между органите на местно самоуправление и централните изпълнителни органи;
4. произнася се за съответствието на сключените от Република България международни договори с Конституцията преди ратификацията им, както и за съответствие на законите с общопризнатите норми на международното право и с международните договори, по които България е страна;
5. произнася се по спорове за конституционността на политическите партии и сдружения;
6. произнася се по спорове за законността на избора за президент и

вицепрезидент;

7. произнася се по спорове за законността на избора на народен представител;

8. произнася се по обвинения, повдигнати от Народното събрание срещу президента и вицепрезидента;

9. след изчерпване на всички средства за защита се произнася по искания на гражданин или юридическо лице за установяване на противоконституционност на закон, с който са нарушени техни права и свободи.

(2) Със закон не могат да се дават или отнемат правомощия на Конституционния съд.

Чл. 162. (1) Конституционният съд действа по инициатива най-малко на една пета от народните представители, президента, Министерския съвет, Върховния касационен съд, Върховния административен съд и главния прокурор. Спорове за компетентност по чл. 161, ал. 1, т. 3 могат да се повдигат и от общинските съвети.

(2) При съмнение за несъответствие между приложим закон и Конституцията, съдът, който разглежда делото като последна инстанция, по инициатива на заинтересованата страна или по свой почин спира съдебното производство и внася въпроса в Конституционния съд.

(3) Когато инициативата по ал. 2, не е била уважена от съда, или не е било възможно да бъде направена, тъй като окончателният съдебен акт е основан на закон, чието прилагане не е било обсъждано от страните, в двумесечен срок от приключване на делото, засегнатият гражданин или юридическо лице може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на приложения закон. Уважаването на искането е основание за възобновяване на съдебното производство.

(4) Когато установят несъответствие между закона и Конституцията, Върховният касационен съд или Върховният административен съд спират производството по делото и внасят въпроса в Конституционния съд.

(5) Омбудсманът може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на закон, с който се нарушават права и свободи на гражданите.

(6) Висшият адвокатски съвет може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на закон, с който се нарушават права и свободи на гражданите или юридическите лица.

Чл. 163. (1) Конституционният съд постановява решенията си с мнозинство повече от половината от всички съдии.

(2) Решенията на Конституционния съд се обнародват в "Държавен вестник" в 15-дневен срок от приемането им. Решението влиза в сила три

дни след обнародването му. Актът, обявен за противоконституционен, не се прилага от деня на влизането на решението в сила.

(3) Частта от закона, която не е обявена за неконституционна, запазва действието си.

Чл. 164. Организацията и редът на дейността на Конституционния съд се определят със закон.

Глава девета. **ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА КОНСТИТУЦИЯТА.** **ПРИЕМАНЕ НА НОВА КОНСТИТУЦИЯ**

Чл. 165. Народното събрание може да приема нова Конституция и да изменя и допълва всички разпоредби на Конституцията.

Чл. 166. Народното събрание се произнася с мнозинство по чл. 169 когато:

1. приема нова Конституция;
2. решава въпроса за изменение на територията на Република България и ратифицира международни договори, предвиждащи такива изменения;
3. решава въпросите за промени във формата на държавно устройство и на държавно управление;
4. решава въпросите за изменение на чл. 11, ал. 2 и 4 и на чл. 63, ал. 1 и 3 от Конституцията;
5. решава въпросите за изменение и допълнение на тази глава.

Чл. 167. (1) Правото на инициатива за изменение и допълнение на Конституцията принадлежи на една четвърт от народните представители и на президента.

(2) Правото на инициатива по чл. 166 имат най-малко една втора от народните представители и президентът.

(3) В случаите по ал. 1 предложението се разглежда от Народното събрание не по-рано от един месец и не по-късно от три месеца след постъпването му, а в случаите по ал. 2 проектът за нова Конституция или за изменение на действащата се разглежда от Народното събрание не по-рано от два месеца и не по-късно от пет месеца след внасянето.

Чл. 168. (1) Освен в случаите по чл. 166, Народното събрание приема закон за изменение или допълнение на Конституцията с мнозинство три четвърти от всички народни представители на три гласувания в различни дни.

(2) Ако предложението получи по-малко от три четвърти, но

не по-малко от две трети от гласовете на всички народни представители, предложението се поставя за ново разглеждане не по-рано от два и не по-късно от пет месеца. При новото разглеждане предложението се приема, ако за него са гласували не по-малко от две трети от всички народни представители.

Чл. 169. (1) В случаите по чл. 166 Народното събрание приема нова Конституция или закон за изменение или допълнение на Конституцията с мнозинство четири пети от всички народни представители на три гласувания в различни дни.

(2) Ако предложението получи по-малко от четири пети, но не по-малко от три четвърти от гласовете на всички народни представители, предложението се поставя за ново разглеждане не по-рано от два и не по-късно от пет месеца. При новото разглеждане предложението се приема, ако за него са гласували не по-малко от три четвърти от всички народни представители.

Чл. 170. (1) Новата конституция подлежи на утвърждаване на национален референдум, на който следва да получи одобрението на повече от половината от гласувалите избиратели при участие на не по-малко от половината от тях.

(2) На утвърждаване на национален референдум с гласовете на повече от половината гласували избиратели подлежат и законите по чл. 169, които решават въпросите за:

1. изменение на територията на Република България и ратифициране на международни договори, предвиждащи такива изменения;
2. изменение на чл. 11, ал. 2 и 4 и на чл. 63, ал. 1 и 3 от Конституцията;
3. промени във формата на държавно устройство и в републиканските и парламентарни основи на държавното управление;
4. изменение и допълнение на тази глава.

Чл. 171. Решението за приемане на нова Конституция, заедно с нейния текст, и законите по чл. 170, ал. 2 се подписват и се обнародват в „Държавен вестник“ от председателя на Народното събрание в седемдневен срок от влизане в сила на решението на Централната избирателна комисия за обявяване на резултатите от референдума. В останалите случаи законът за изменение и допълнение на Конституцията се подписва и се обнародва в „Държавен вестник“ от председателя на Народното събрание в седемдневен срок от приемането му.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (1) След приемането на Конституцията Великото Народно

събрание се саморазпуска, като президентът насрочва избори за Народно събрание в двумесечен срок.

(2) Великото Народно събрание продължава да изпълнява функциите на Народно събрание до избиране на ново Народно събрание.

§ 2. (1) Разпоредбите на заварените закони се прилагат, ако не противоречат на Конституцията.

(2) В едногодишен срок от влизане на Конституцията в сила Народното събрание отменя тези разпоредби на заварените закони, които не са отменени по силата на непосредственото действие по чл. 11, ал. 2 на Конституцията.

§ 3. Тази Конституция влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник" от председателя на Великото Народно събрание и отменя Конституцията на Република България, приета на 12 юли 1991 г.

ВНОСИТЕЛИ:

Елисавета Елисаветова

Красимир Великов

Елена Христов

Александър Петков

Красимир Чупков

Анна Александрова

Данела Давидкина

Кристина Димитрова

Снежана Софиева

Вангелия Лилкова

Десислава Иванова

ЕВГЕНИЯ АНГЕЛОВА

Снежана С. Петрова

Красимир Красимиров

Георги Зимев
Михаил Манев
Дешислав Георгиев

Валентин Родев
Васил Цветков
Горислав Горисов
Митко Родиков
Григорий Иванов
Стойко Стойков

Александар Коздурев
Александар Александров
Иван Шивков

Димитър Гетев
Евгени Будинов
Радостин Томев

Владимир Ваня

Владимир Томев

Данка Зидарова-Нуртова

Данела Димитров
Иван Симеонов Велев

Николай Сирков
Валентин Николов
Игорь Райков
Борис Курев

Алексей Александрович Шварц
Владимир Иванович
Сидор Иванович
Евгений Александрович
Клавдий Иванович

Ирина Васильевна

Теодора Корнева

Светлана Анисимова

Раиса Дореева

Мария Петрова

Евгений Иванович

Лариса Фрунзе

Дамир Валентинович

Светлана Степановна

Мирра Валентиновна

Вера Сидоровна

Татьяна Захаровна

Владимир Александрович

Ася Стева

Людмила Константиновна

Татьяна Генриховна

Мария Бирова

Георгий Самойлович

Варвара Степановна

Азгезар Вожингов Убагов

Антон Станнигов Аннигов

Уван Николай Миховски

Емиа Серафимов Тонзев

Ваня Димитров Василев

Улеви Таскова Петрова

Станислав Убагов Попов

Зехира Василев Динев

Стефан Антониов Коцанов

Красимир Митков Седев

Стефан Уван Сазанов

Димитр Давид Салиев

Антонимир Емилов Агамов

Христо Георгиев Петров

Тодор Уванев Кемурчев

Румелия Петров Петров

Павел Алексеев Христо

Валентин Смирнов Минчев

Юлия Михайлов Парашиков

Валери Симеонов Симеонов
Валентин Крумов Кривов

Георги Стоев Стоев
Петар Кр. Петров

Йордан Ананьев Ананьев

Борис Янков Янков

Росен Шивков Шивков

Славчо Станев Станев

Иринея Мисел

Димитар Крумов Александрув

Катина Любенов Вельов

Радосн Здравков Томев

Константин Веселинов Попов

Гошо Любоширов Вичков

Пламена Дулев Нунев

Дмитар Николев Николев

Дирин Вознов Раубин

Антон Иванов Тимков

Аннен Иван Иванович

Соня Лукич Пухляк

Мария Иванова

Иванов Иван Иванович

Ульяна Карачкина

Николай Николаевич Ананьев

Михаил Васильевич Веселов

Ирина Ирина

Калин Попович

Борис Вангелов

Игорь Игоревич

доц. Алексей Алексеевич

Владим Владимирович

АЛЕКСАНДР СВАИ

Мария Ивановна

Андрей Андреевич

Кристина Богдановна

Мисаил Степанов

Георгина Георгиевна

Тереза Стефановна

Басилий Николаевич Керякин
Симон Георгиевич Никольский

Евста Антипина

Слави НЦОВ

Дора Христова

Абеля Кагарова

Юлианка Франкова

Панкрат Христоф

М О Т И В И

към проекта на Конституция на Република България

Необходимостта от нова Конституция на Република България е тема, която през последните години е водеща за много граждани и обществени организации. За да отговорим на нагласите и очакванията на българските граждани предлагаме проект на Конституция, която да защити основните принципи и начала на нашето съвремие. Действащата Конституция беше приета в друг исторически период, при други политически дадености в самото начало на демократичния преход, при друг международен статут на страната ни, а изтеклото време показва, че без промяна на основния закон няма как да се отговори на предизвикателствата. Основният закон следва да бъде изграден така, че да е в унисон с европейските правила. Съгласно действащата конституция нова може да бъде приета само от Велико Народно събрание. Свикването на Велико Народно събрание и приемането на нова конституция е необходимо, за да се засили доверието на гражданите в институциите. Според нас е време да се направи съществен анализ и оценка на новите обществени отношения във всякакъв план и те да бъдат уредени от Велико Народно събрание, чрез широко представителство на гражданите. Това представителство следва да отрази обществените очаквания и развитието на обществените отношения.

Представителите във Великото Народно събрание са призвани да потвърдят верността си към националните, европейските и общочовешките ценности като свобода, мир, хуманизъм, равенство, справедливост и търпимост. Правата на личността, нейното достойнство и сигурност се запазват сред основните принципи, на които се гради Конституцията. Запазването на националното и държавното единство на Република България остава неотменим дълг. Водени сме от решимостта да продължим изграждането на родината ни като демократична, правова и социална държава.

Действащата Конституция в чл. 1, ал. 2 установява суверенитета на народа като основополагащ принцип на конституционния ред. За това предлагаме изцяло да запазим основни начала на Конституцията - цялата държавна власт да произтича от народа, неприкосновеността на територията на страната и официалният език да е българският. Ценностният консенсус за организация и функциониране на обществото и държавата, народният суверенитет, представителството, разделението на властите и правовата държава са в основата на едно демократично управление. Динамиката на обществените отношения налага

законодателната власт, като власт възложена, да бъде в състояние да откликва адекватно на обществените очаквания, без обаче да засяга фундамента на основополагащото политическо решение.

С проекта на Конституция предлагаме броя на народните представители от 240 да бъде намален на 120. Такава промяна може да бъде постигната само чрез свикване и от Велико Народно събрание. Съгласно чл. 158, т. 3 от Конституцията, при съобразяване и със задължителната тълкувателна практика на Конституционния съд и доколкото промяната на броя на народните представители по същество представлява промяна във формата на държавно управление, компетентността принадлежи на Велико Народно събрание, а не на обикновено. Това е така, защото тя съществено засяга организацията и структурирането на Народното събрание, както и неговата дейност. Седмото Велико Народно събрание в зората на демокрацията, водено от стремежа си за създаване на стабилна, демократична, правова и социална държава е въвело такива правила, които да правят практически невъзможно променящи се парламентарни мнозинства да приемат промени в Конституцията, попадащи в предметния обхват на чл. 158. Затова по силата на Глава девета от Конституцията тези най-съществени конституционни реформи са възложени единствено на Велико Народно събрание. В този смисъл е и Тълкувателно решение № 3/2003г., по к. д. № 22/2002 г., според което промяната на конституционно установения брой на народните представители следва да се третира като промяна във формата на държавно управление. Въпросът за броя на народните представители и възможността за намаляването им от 240 на 120 има и друг аспект, относим към променянето на формата на държавно управление. Важни са същността на политическото представителство, балансът и търсената мяра в съотношението между броя на българските граждани и на народните представители в Народното събрание, между парламентарно представените политически сили, включително относно възможността всички партии да имат парламентарно представителство, както и за евентуалното отражение на този процес върху цялостния облик на представителната демокрация.

Политическото представителство е дейност, целяща да направи вижданията, мненията и интересите на гражданите да присъстват в процеса на взимане на решения в публичната политика. Намаляването на броя на народните представители у нас може да придобие смисъл не просто на количествена промяна в състава на представителното учреждение, а на преместване на акцента в разбирането за политическото представителство. Политическите проблеми, които трябва да се решават от народните

представители, са въпрос не само на познание, чрез което се очаква те да получат точен експертен отговор. Тези въпроси включват ценности, цели и средства, така че да са в отговор на обществените очаквания.

Друго предлагано изменение на действащия конституционен модел, е отпадането на органа на Велико Народно събрание като способ за изменение и/или допълнение на Конституцията или приемане на нов основен закон. Неговото премахване и замяната му с нова процедура и правила цели цялостна промяна, която от една страна да засили прякото демократично начало и участието на гражданите, а от друга да приложи съвременни конституционноправни стандарти в тази област.

Към настоящия момент българският конституционен модел е единственият от тези на държавите членки на Съвета на Европа, който изисква свикването на специален орган като Великото Народно събрание за изменение или допълнение на действащ основен закон или приемането на нов такъв. В свой доклад от 11-12 декември 2009 г. Европейска комисия за демокрация чрез право (Венецианската комисия) е посочила, че едно от основните предизвикателства при създаването и прилагането на правила за осъществяване на конституционни изменения, е намирането на подходящ баланс между тяхната “твърдост” и “гъвкавост”, за да се гарантира едновременно стабилност на конституционните разпоредби и навременна възможност за промени, когато това е необходимо.

По начало процедурата за конституционни промени или приемането на нова конституция се извършва в рамките на действащия законодателен орган. В държавите, с двукамарна парламентарна система, това се случва с изискване за определени мнозинства в двете камари, гласуване в различни дни през определен период от време, извършване на няколко четения и др. Сходни са изискванията и в системите с еднокамарни парламенти, като одобряване на конституционни промени или нов основен закон с мнозинства от три пети, две трети или три четвърти от народните представители.

Друго изискване, което присъства задължително или като възможност в редица държави, като допълнителна форма на контрол от страна на обществото, и се прилага едновременно в еднокамарни и двукамарни парламентарни системи, е провеждането на национален референдум за утвърждаване на конституционните промени или нова конституция: (референдумът за изменение на определени разпоредби, ползващи се със специална защита е задължителен съгласно конституциите на Естония, Исландия, Латвия, Литва, Малта, Молдова, Черна гора, Полша, Сърбия, Испания и Украйна; всяко изменение на конституцията, прието от

парламента, подлежи на задължителен референдум в Ирландия, Дания и Швейцария и др.).

Промените в новия основен закон в главата за изменение и допълнение на Конституцията и приемане на нова конституция предвиждат запазване на правомощията на обикновеното Народно събрание да приема изменения и допълнения в конституцията, на субектите, които могат да инициират изменения и допълнения, на изискванията за квалифицирано мнозинство от три четвърти, респ. две трети от гласовете на всички народни представители и на времевата рамка, в която следва да се разгледа инициативата. По въпросите, които до сега бяха от правомощията на Великото Народно събрание – приемането на нова конституция, изменение на територията на Република България и ратифициране на международни договори, предвиждащи такива изменения; изменение на принципа на непосредствено действие на конституцията и предимството на международните договори пред норми на вътрешното право, които им противоречат; неотменимостта на основните права на гражданите; промени във формата на държавно устройство и на държавно управление, изменение и допълнение на начините, по които може да се променя конституцията, се предвижда да станат правомощия на Народното събрание. За тези промени обаче ще се изисква още по-голямо съгласителство – за да бъдат приети, ще е необходимо мнозинство от четири пети от всички народни представители. Правото на инициатива по тези въпроси се запазва - най-малко една втора от народните представители и президента. Инициативата ще се разглежда не по-рано от два месеца и не по-късно от пет месеца след внасяне на предложението. Освен мнозинството от четири пети за изменение на територията на Република България и ратифициране на международни договори, предвиждащи такива изменения; изменение на принципа на непосредствено действие на конституцията и предимството на международните договори пред норми на вътрешното право, които им противоречат; неотменимостта на основните права на гражданите; промени във формата на държавно устройство и в републиканските и парламентарните основи на държавно управление; изменение и допълнение на начините, по които може да се променя конституцията и приемането на нова конституция, ще се изисква и утвърждаване чрез национален референдум.

Прякото участие на гражданите при осъществяването на промени в основния закон е въздигнато като стандарт в редица европейски държави. С цел създаване на ефективна процедура в тази област, както и засилване началото на пряка демокрация в нашия основен закон, се предлага

утвърждаване на новата конституция на национален референдум, на който тя следва да получи одобрението на повече от половината от гласувалите избирателите при участие на не по-малко от половината от тях.

На утвърждаване на национален референдум с гласовете на повече от половината гласували избиратели ще подлежат решенията за изменение на основния закон по следните въпроси: изменение на територията на Република България и ратифициране на международни договори, предвиждащи такива изменения; изменение на принципа на непосредствено действие на конституцията и предимството на международните договори пред норми на вътрешното право, които им противоречат; неотменимостта на основните права на гражданите; промени във формата на държавно устройство и в републиканските и парламентарните основи на държавно управление; изменение и допълнение на начините, по които може да се променя конституцията.

Най-висшият гарант, който трябва да утвърди новия основен закон или промените в него при горепосочените хипотези, е народът. Цялата държавна власт произтича от народа и той може да я осъществява непосредствено и чрез органите, предвидени в Конституцията. Чрез националния референдум всеки един от имащите право на глас граждани осъществява принципа на народния суверенитет в неговата пълнота. Върховната санкция върху основополагащи решенията на конституционния законодател ще бъде в ръцете на гражданите. Гласът на хората за една нова конституция, утвърдили я чрез пряк и демократичен избор, ще ѝ вдъхнат нова природа. Тя ще се превърне в истински по своето предназначение и функция обществен договор, потвърден от най-високопоставената власт – волята на народа.

От ключово значение за установяването и поддържането на върховенството на правото в страната и за гарантиране демократичния характер на политическата система са независимостта, структурната и организационна реформа на съдебната власт. Спазването на принципите за върховенството на правото и независимостта на съдебната власт са условие за изпълване със съдържание на демократичните правила. Ето защо предлагаме разделянето на Висшия съдебен съвет на Съдебен съвет на съдиите и Съдебен съвет на прокурорите, които да решават отделно кадровите въпроси, свързани със съдиите и прокурорите. По този начин ще се осигури възможност две независими една от друга колегии, съдийска и тази на прокурорите и следователите, да решават конкретни кадрови въпроси.

С развиването на международното сътрудничество за утвърждаване на върховенството на правото и задълбочаването на европейския

интеграционен процес през последното десетилетие се формулират общи стандарти, които да гарантират правовата държава и независимото и справедливо правосъдие в държавите членки на Съвета на Европа и Европейския съюз. Препоръчва се в случаите когато висшият кадрови и административен орган на съдебната власт има функции по отношение на различни категории магистрати (съдии и прокурори), то да се обособят отделни колегии, които да решават съответните кадрови въпроси. Това институционално решение е гаранция срещу неправомерен натиск и влияние върху съдиите, което ние направихме с изменението на Конституцията през 2015 г., като разделихме Висшия съдебен съвет на съдийска и прокурорска колегия.

Много често Висшият съдебен съвет не се възприема като автономен и независим орган, който е в състояние ефективно да защитава независимостта на съдебната система от изпълнителната и законодателната власт. Това усещане е индикация за продължаващото недоверие в българското правосъдие и по-специално във висшия кадрови и административен орган. За това предприехме инициативата изцяло да отделим колегиите на Висшия съдебен съвет. Съставът на съдебните съвети ще бъде такъв, че ще гарантира тяхната независимост и ще им даде възможност за изпълняват своите функции ефективно.

Въвеждаме назначаването и освобождаването на председателя на Върховния касационен съд и председателя на Върховния административен съд да бъде от Съдебния съвет на съдиите, а главният прокурор да се назначава и освобождава от Съдебния съвет на прокурорите. Мандатът им ще бъде петгодишен. Предлагаме Съдебният съвет на съдиите да се състои от 15 члена, като председателят на Върховния касационен съд и председателят на Върховния административен съд са по право негови членове, а броят на избраните пряко от професионалната квота членове, да бъде по-голям от броя на избраните от Народното събрание. Съответно Съдебният съвет на прокурорите да се състои от 11 членове, като главният прокурор ще е негов член по право, петима ще се избират пряко съответно от колегите им прокурори и следователи и петима от Народното събрание, с мнозинство две трети.

Предвиждаме Народното събрание да изслушва и приема на всеки 6 месеца докладите на главния прокурор за прилагането на закона за дейността на прокуратурата и разследващите органи, внесени от Съдебния съвет на прокурорите, като запазваме и досега съществуващата възможност Народното събрание да може да изслушва и приема и други доклади на главния прокурор за дейността на прокуратурата по прилагането на закона, противодействието на престъпността и

реализирането на наказателната политика.

Създаваме правна възможност Народното събрание да може да изслушва главния прокурор по въпроси, свързани с конкретни наказателни производства, след разрешение на наблюдаващия прокурор.

Ограничават се правомощията на министъра на правосъдието, като той може само да предлага проекти на бюджети на съответните органи на съдебната власт и ги внася в съдебните съвети на съдиите и на прокурорите, да управлява недвижимите имоти на съдебната власт и да участва в организирането на квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите.

На следващо място предлагаме към съдебните съвети на съдиите и на прокурорите да се създават инспекторати, всеки от които се състои от главен инспектор и петима инспектори. Главните инспектори ще се избират от Народното събрание с мнозинство две трети от народните представители за срок от пет години, а инспекторите за срок от четири години.

В съответствие със своята професионална насоченост инспекторатите към съвета на съдиите и към съвета на прокурорите ще проверяват дейността на органите на съдебната власт, без да засягат независимостта на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите при осъществяването на техните функции. Инспекторатите ще извършват проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите. Главните инспектори и инспекторите при осъществяване на функциите си ще бъдат независими и ще се подчиняват само на закона.

Въвеждаме и института на индивидуалната конституционна жалба, който представлява способ за лично искане на защита в случаите на нарушаване на конституционно уредените основни права и свободи на конкретен правен субект – физическо или юридическо лице. В България идеята за конституционен контрол присъства трайно в дебатите на представители на правната ни мисъл и като цяло в обществото. Контрол по конституционността на законите извършва Народното събрание в трите предшествващи конституции – Търновската конституция, Конституциите от 1947 г. и 1971 г. Трите предшествващи конституции не въвеждат конституционен контрол на законите от конституционен съд, а възлагат този контрол на Народното събрание. С приемането на действащата Конституцията през 1991 г. се създава Конституционният съд на

Република България. При обсъжданията на конституционния проект е разисквано осигуряването на пряк достъп на гражданите до конституционно правосъдие, но надделява мнението, че това може да се случи на по-късен етап, след утвърждаване на българската демокрация като политическа стълб. Конституционният съд на Република България от създаването си до сега се утвърди като институция, защитаваща ефективно закрепените в нея основни права и свободи на гражданите и установения конституционен ред. Гражданите, следва в максимална степен да получат защита на техните основни права и свободи и от конституционната юрисдикция. Ето защо смятаме, че е настъпило времето за въвеждането на института на индивидуалната конституционна жалба, който да допринесе за засилване на правото на защита на гражданите и организациите.

Индивидуалната конституционна жалба е специфичен правен институт, предназначен да осигури непосреден достъп на гражданите до конституционното правосъдие. Това средство за защита е призвано да гарантира основните права и свободи, когато противоречието с конституцията идва от актовете на законодателната власт и са изчерпани другите средства за защита.

Дава се правомощие на Конституционния съд след изчерпване на всички средства за защита да се произнася по искания на гражданин и юридическо лице за установяване на противоконституционното на закон, с който са нарушени техни права и свободи.

Предвиждаме при съмнение за несъответствие между приложим закон и Конституцията, съдът, който разглежда делото като последна инстанция, по инициатива на заинтересованата страна или по свой почин да спира съдебното производство и да внесе въпроса в Конституционния съд. Когато обаче тази инициатива, не е била уважена от съда, или не е било възможно да бъде направена, тъй като окончателният съдебен акт е основан на закон, чието прилагане не е било обсъждано от страните, в двумесечен срок от приключване на делото, засегнатият гражданин или юридическо лице може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционното на приложения закон. Предвижда се уважаването на искането да бъде основание за възобновяване на съдебното производство.

С чл. 162, ал. 6 се отстранява противоречивото тълкуване, че Висшият адвокатски съвет може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на закон, с който се нарушават права, както на гражданите, така и на юридическите лица. Това е в съответствие с чл. 146, който предвижда, както и до сега, че адвокатурата подпомага гражданите и юридическите лица при защита на техните права

и законни интереси.

С приемането на нова Конституция на Република България, чрез свикването на Велико Народно събрание с широко представителство от 400 народни избраници, излъчени въз основа на общо, равно и пряко изборително право, българските граждани ще определят посоката и ще повлияят силно на бъдещите политическите процеси. Свикването на Велико Народно събрание за приемане на нова Конституция е предпоставка да се отговори на исканията на гражданите - политически, икономически, социални, за повече демокрация, за повече справедливост.

ВНОСИТЕЛИ:

Даншела Георгиева
Красимир Велгев
Емил Крушев
Александър Петков
Красимир Ципов
Анна Александрова
Даншела Савкешева
Ирина Димова
Диана Славкова
Жеки Петров
Десплава Атанасова
ЕВГЕНИЯ АНГЕЛОВА
Жеки Петров
Красимир Кростев

Петра Димов
Михаил Михайлов
Кеменове Роджер
Валентин Родев

Васил Цветков
Горислав Горисов
Майко Попихровов
Горислав Иванов
Стефан Стефанов

Александр Мезурев
Александр Александров
Младен Шимин
Димитар Гера

Евгени Будников
Радослав Тачев
Владимир Велев

Врастислав Томев

Данка Зидарова-Нерова

Данела Димитров
Михаил Стефанов Велков
Николае Сираков
Валентин Николов
Андрей Райков
Борис Кочев

Александр Иванов
Владимир Николов
Споис Търневски
Евгений Алексеев
Глебович Гелкива

Орелина Василева
Теодора Георгиева
Светлана Ангелова
Раица Дорева
Таня Петрова
Емилия Михайлова

Лиана Луишева
Даниел Валентинов

Станислава Стоянова

Михаил Димитров

Лилия Семенова

Таня Захарова

Славяна Раданова-Раданова

Ася Плева

Стефан Костанов

Таня Нелязкова

Мария Белова

Гергели Стойков

Радослава Терзанска

Изясар Бояшинов Улов

Димитр Станислав Антонинов

Иван Николов Миховски

Емил Серафимов Тонзов

Иван Димитров Зашев

Улея Кускова Петрова

Станислав Улов Тонзов

Зачура Зашев Фиков

Стефан Антонинов Антонинов

Красимир Митков Гедев

Светислав Шанов Соляков

Иван Тонзов Дитров

Антонимир Емилов Аранов

Христо Георгиев Гедев

Павел Улов Венков

Румел Петров Генов

Павел Ананиев Христо

Валентин Мирков Мирков

Юлия Михайлов Паранков

Валери Симеонов Симеонов
Киремин Киремидев

Нарин Колев Полев
Петър Кр. Петров

Нарзан Анастасов Анастасов

Борис Янков Дзек
Росен Шивков Ивачев
Славчо Стоев Атоноидов

Кристина Митав

Омичев Кримова Хексангеров

Калиш Любенов Вельов

Радни Здравков Томов

Константин Веселинов Попов

Тоши Любомиров Бишов

Пламен Дулев Нунев

Демитър Жисков Казаров

Сирин Васил Рашич

Андре Иванов Тимков

Андрей Петрович Усачев

Сын дяди Павла

Мария Усачева

Александр Павлович

Удеса Карапетова

Николай Николаевич Агеев

Михаил Васильевич Веселов

Виктор Владимирович

Михаил Поголовин

Борис Вангелов

Морден Морданов

доц. Михаил Михов

Леан Ганцев

Александр Сиди

Мария Цветкова

Стефан Борисов

Урсиния Богданов

Урсиния Стефанов

Борзна Терзилова

Сергей Стефанов

Василий Михайлович Кудряков
Симеон Георгиевич Кудряков

Елена Антониевна

Слава Невцов

Зора Христова

Александра Павлова

Фоминская Зояковна

ПЛАМЕН ХРИСТОВ